

מדינת ישראל - יסוד כסא ה' בעולם!

א. רז המדינה היהודית

שנים לפני הקמתה של מדינת ישראל הגדיר הרב קוק זצ"ל את המדינה היהודית: מדינתנו, מדינת ישראל, יסוד כסא ה' בעולם, שכל חפצה הוא שיהיה ה' אחד ושמו אחד.

(אורות ישראל ו, ז)

אמנם ידע הרב שלאורך ההיסטוריה לא תמיד שאף הכוח השלטוני הישראלי לכך ש"יהיה ה' אחד ושמו אחד". הידרדרותם של המוסדות האומיים לעבודה זרה ולשחיתות בסוף תקופת בית ראשון היא זו שלדעת הרב חייבה את הגלות, ואֵתה - את ניתוח האומה לרסיסים:

הצד הרע שבציבור נשחת... מצא את כלי משחתו מוכנים לפניו על ידי כוח הקיבוץ והמשטר של האומה. הכרח היה לכסא את חיי הציבור המקולקל עד היסוד, את צביונו הקיים בפועל.

(נחמת ישראל, מאמרי הראייה ח"ב עמ' 283)

הגלות - החורבן הפנימי והפיזור החיצוני - הכתה לרסיסים ותאבד עד היסוד את האידיאה הלאומית החרבה. (אורות, הלחך האידיאות בישראל פרק ד, עמ' קח)

אך עובדה זו איננה סותרת את הגדרת הרב את המדינה: "יסוד כסא ה' בעולם". הגדרה זו היא מוחלטת; היא קובעת את מקומה של "המדינה" בעם ישראל בהיררכיה של "אבות", "שבטים", ו"יחידים", ומבחינה בינה לבין מושג המדינה בעולם הלא-יהודי.

המדינה מאחדת את העם כולו בביטוי מדיני אחד, הפועל בארץ כיחידה אחת. מה היא האמת האחת המלכדת את כל היהודים יחד בקיבוץ מדיני על אף דעותיהם השונות? אמת זו איננה מידה פרטית מוגדרת כמו מידותיהם של אבות האומה, אברהם יצחק ויעקב - "חסד משפט וצדקה" (ירמיה ט, כג); היא איננה אידיאל נגוע ביצריות, כמו אידיאלים העומדים מאחורי לאומיות לא-יהודית. הרעיון האחד שביסוד האומה הוא מעל לכל הגבלה שכלית; הוא "רז" המשקף את אמיתותו של השם המפורש - "ה' אחד ושמו אחד" (ע"י ברכות נח, ב - ברכת י' חכם הרזים).

השלכה חשובה של הגדרה זו היא שבישראל המדינה איננה אמצעי בלבד, מסגרת שבה פועלים צדיקים וחכמים שהם - היחידים המעולים - התכלית. אדרבה, כל צדיק וכל חכם הוא ביטוי פרטי מוגדר של האידיאל האחד הא-להי שהוא נשמתה האחת של מדינת היהודים.

בקלקול הציבורי שקדם לגלות, הלאומיות הישראלית בעצמה אימצה אופי המנוגד לזהותה היסודית הא-להית:

חיי הציבור נתקלקלו כל כך עד שהתכונה הלאומית בעצמה החלה לפעול בניגוד לעצם יסודה. הטוב הא-להי שבה - הוסתר ונרדם, והאופי המעשי לקח לו דרכי רשע והשחתה. (נחמת ישראל שם)

הרב ראה בחידוש ההתיישבות בארץ בתקופתו עדות להיטהרות הלאומיות מהנגעים שהביאו את הגלות. "מכאובי הגלות"¹ ו"השבייתה הארוכה מעסקי מדיניות וסכסוכיהם"² עשו את שלהם. הזוהמה שהולידה את הצורך בגלות פסקה לזרום בהוויה הלאומית הישראלית³ ו"החלה האומה בכללה להרגיש

את טהרתה... ועם זה את חפצה לשוב לתחייתה"⁴. בטרם הגלות, ההתנכרות של האומה לטבעה הא-להי גררה אחריה "השחתה... במובן המוסרי והחברתי"⁵. לעומת התקופה היא, כותב הרב קוק: עתה הננו רואים בעינינו שאם תקום האומה הישראלית בגאון עזזה להיות לאומה חיה ואדירה... תהיה תכונתה בתכלית המוסר והתיקון. שריה לא יהיו 'סוררים וחברי גנבים, אוהבי שוחד ורודפי שלמונים'.

(נחמת ישראל, עמ' 284)

המאורעות הקשים של חודש מנחם-אב תשס"ה מחייבים אותנו לבחון את הדברים האלה מחדש.

ב. כסודם היינו?!

בחודש זה, לאחר שחילקו צווי גירוש שפקדו על התושבים היהודים לעזוב את בתיהם עד מוצאי תשעה באב, החריבו כוחותיה של מדינת ישראל הריבונית - צבא ומשטרה - את כל יישובי גוש קטיף ועוד ארבעה יישובים יהודיים בצפון השומרון. זאת לקראת מסירתם של חבלי ארץ אלה למשטר של רוצחים ערבים - הרשות הפלשתינאית. המדינה לא דאגה לפתרונות דיור, פרנסה או חינוך חלופיים למגורשים; ואלה נעשו, בעקבות הגירוש, פליטים בארצם. צעדי ההגליה ותכניות הסיוע למגורשים, אשר לקו מכל היבט מוסרי-אנושי, התקבלו ביוזמת הממשלה, אושרו ברוב קולות בכנסת, וזכו ל"תעודת הכשר" משפטית של בית המשפט העליון. בית המשפט אף הגדיל לעשות: הוא שלח למעצר עד תום-ההליכים קטינות שהואשמו בחסימת כבישים במחאה על הגירוש, וזאת בעוד שמי שמואשם באונס משתחרר לעתים למעצר בית עד סיום משפטו.

במקביל, מספר שבועות לפני ביצוע הגירוש דורגה מדינת ישראל על ידי הבנק העולמי כאחת משתי המדינות המושחתות ביותר בעולם הדמוקרטי. בנו של ראש ממשלת הגירוש הועמד למשפט על עוונות מרמה שעניינם קניית בחירות פנימיות במפלגתו בעבור אביו; אחד ממתכנני הראשיים של הגירוש היה אחראי על קרן עתירת השקעות ברשות הפלשתינאית; רמטכ"ל שהסתייג מהגירוש הודח; שרים שהתנגדו פוטר; חברי כנסת שתמכו תוגמלו במינויים כסגני שרים. הועלה חשד שגורמים בכירים במשטרה היו מעורבים עם משפחת פשע המקורבת למפלגת השלטון.

האם חזרנו, בניגוד לתחזיותיו של הרב, לשחיתות שקדמה לגלותנו? האם יצאנו מן הגלות בטרם עת, נגועים עדיין בליקויים של העבר שהביאו עלינו את ריסוק האומה? התשובה לשאלות האלו היא שלילית.

העבודה הזרה של אחאב ומנשה והבמות שהקים ירבעם אפיינו את הלאומיות הישראלית באותם הימים. לעומת זאת, השחיתות שהתגלתה במלוא כיעורה בחורבן גוש קטיף לא בלבד שהיא איננה תופעה של הלאומיות הישראלית - היא תופעה של הנסיגה מלאומיות זו; היא איננה שחיתות ציונית, היא שחיתות אנטי-ציונית. שלא כתקופה שקדמה לגלות, שבה "התכונה הלאומית בעצמה החלה לפעול בניגוד לעצם יסודה"⁶, הפשעים נגד המוסר שליוו את העקירה הם פירותיה של "תכונה אנטי-לאומית": הם צמחו בציבוריות שלנו מתוך הקרקע הרעיונית של כפירה בזכותו של העם היהודי

1. נחמת ישראל, עמ' 286.

2. אורות, למהלך האידיאות בישראל פרק ו, עמ' קטו-קטז.

3. אורות, ארץ ישראל פרק ג.

4. למהלך האידיאות בישראל, אורות, עמ' קטז.

5. נחמת ישראל, עמ' 282.

6. נחמת ישראל, שם עמ' 283.

לעצמאות, קרקע שהושקתה על ידי אויבינו בטפטוף רעיל המזהה את הלאומיות היהודית עם גזענות. קריסת המוסר שעלתה לכותרות בהזנחת הממסד הממשלתי את התושבים המגורשים, התרבות הפוליטית הקולקלת שבה טיפוח האגו ורדיפת הבצע והשלטון נעשים בגלוי, ללא בושה, יחד עם אותו פשע היסטורי של מסירת חבלי ארץ ישראל לרוצחי יהודים - הם כולם תופעות של נסיגת החברה מלאומיות יהודית, מהציונות, והחלפתה בציוניות המאפיינת קיום ללא אידיאל. בהיעדר אידיאל מאחד, לא נפילת קטיושות באצבע הגליל ולא פגיעת סקאדים עיראקיים ברמת גן, לא מטר קסאמים בלתי-פוסק על דרום הארץ, ולא פיצוץ אוטובוסים בכל הערים הגדולות - הספיקו לזעזע את החיים במקומות שבהם לא אירע הרצח התורן. בתי הקולנוע פעלו, משחקי הספורט לא בוטלו ולמרבה האירוניה, האדישות - שלמעשה לא היתה אלא הסתגרות של כל אחד בתוך חוגו המצומצם - אף הוללה ברבים כניצחון רוחו של העם על הטרור.

ג. לאן נעלמה הציונות?

שינוי מהותי אירע בנוף הישראלי מאז תיאור הרב קוק זצ"ל בשנת תרע"ד את התפלגותם בתוך החברה של "הכפירה והטמטום מעבר מזה והרשלנות" ומורך הלב מעבר מזה"⁸. בתקופת הרב, נצנוצי הגבורה הישראלית היו ניכרים יותר דווקא במי שהיה מרוחק מהתורה⁹. בהיותה תלושה מההתמודדות עם המציאות, הנאמנות לתורה באותה עת התאפיינה לרוב ב"יריחו" הרחק מעל לקרקע. גבורתם של "חולי הכפירה", על אף מחשבותיהם "האיזמות... שאם היה בהן קורטוב של אמת היו יכולות להמית גם עם חי, וקל וחומר שאין בהן כוח להחיות עם מת"¹⁰ - נבעה ממסירותם לישועת עם ישראל¹¹, של **עם ישראל דווקא**, ולא של כל תושבי הארץ. פעם היתה לאומיות יהודית חילונית, אפילו אנטי-דתית. עד למלחמת ששת הימים ביקורת חריפה ומתמדת כוונה נגד הדתיים על אי-השתתפותם המלאה בצה"ל; הדימוי החילוני של בן ישיבה היה של אדם חיוור, חלש, הנרתע מעבודה פיזית ומלחימה על זכויותיו, ואפילו על חייו. זאת לעומת הצבר החילוני, הגאה, השרירי, בעל הבלורית, המחזיק בידו האחת רובה ובידו השנייה קלשון. רק בעשרות השנים האחרונות התחילה הביקורת על הדתיים לנשוב מהכיוון ההפוך. הדימוי של בן הישיבה הציוני עבר מטמורפוזה מהקצה עד הקצה עד שהוא מתואר כבריון דבובון, מחרחר מלחמה, המנסה באיזמי M-16 להקים יישוב על כל גבעה שבה הוא יגלה ערבים. הקריקטורה הגרוטסקית הזאת משקפת את המציאות שהשתנתה שלפיה יהודים מאמינים, שומרי תורה ומצוות, ממלאים תפקידים בהתיישבות ובצבא מעבר לפרופורציה שלהם בכלל האוכלוסיה. הקדושה והגבורה בטבען שייכות זו לזו (נכונות להקרבה עצמית היא תולדה של אמונה), והן מתחברות בשנים אלו בחיבורן הטבעי. במקביל, במקום שמוצאים כפירה שם מגלים היום גם רפיון ומורך הלב. אך מדוע? לאן נעלמה הגבורה החילונית? הרי גם בזמן הרב קוק לא דגלה הציונות החילונית דאז בתורת ישראל?

התשובה לשאלה זו היא ש"הולכים 'פושעי ישראל' ושוברים בעצמם את אלילי הזמן"¹². הטבע היהודי

7. כלומר רפיון - עי' רד"ק ישעיהו לה, ג.

8. ירושלים, מאמרי הראייה ב עמ' 299.

9. שם, עמ' 299-300. עי' גם המספד בירושלים, מאמרי הראיה ח"א עמ' 94 ואילך.

10. שם, עמ' 298-299.

11. אגרות הראייה ס"י תכז.

12. אחדות ושניות, מאמרי הראיה א עמ' 234-235.

של החוגים החילוניים האינטלקטואליים מעורר אותם לשחוט את כל הפרות הקדושות שהוצגו בעבר ובהווה כאידיאלים נשגבים מחייבים.

אחרי שגמרו את עבודת הניצח של אליל הרוחניות, הם על כרחם באים לנתץ גם את אליל החומריות, כי אחרי שהחומריות נפרדת מהרוחניות גם היא איננה אלא אליל ואין לה זכות קיום.

(אחדות ושניות, מאמרי הראיה א עמ' 234-235)

הציונות המיוסדת על תפיסה מטריאליסטית הכזיבה, כפי שהכזיבה לפנייה דת שהיתה מנותקת מהקרקע. אך המצב הנוצר בעקבות נתיצת האלילים, שבו הלאומיות הישראלית משותקת, שבו אין להנהגת המדינה תשובה לשאלה מדוע יש למדינה זכות קיום כמדינה יהודית, ובית המשפט העליון אף רואה במדינה כזו מדינה גזענית - איננו רצוי לרוב הציבור בארץ. ער לעובדה שציניות ויצרים מניעים את הפוליטיקאים ולא הרצון לשרת את העם, רוב הציבור סבור (על פי הסקרים) שהכנסת איננה מייצגת אותו ושבית המשפט העליון איננו מתפקד כראוי. הציבור גם איננו שותף להתנכרות הממסד ממורשת ישראל. כל מי שעובד בחינוך לא-פורמאלי עם הציבור החילוני חש היום ברצונו העז של ציבור זה ללמוד יותר תורה ולהרויש לילדים יותר ידע במסורת ישראל ממה שהוא עצמו קיבל. הסיסמה: "העם רוצה מדינה יהודית" כונה גם אם הוא לא יכול להגדיר מה משמעותה של מדינה זו ומדוע הוא רוצה אותה.

ד. ומה תפקידנו?

בעת מצוקתה, כשמדינת ישראל, ראשית צמיחת גאולתנו, מותקפת מבחוץ בטרור ומוסדותיה שבויים בידי מי שהרעיון של מדינה יהודית מנוגד לאמונותיו - אסור לנו, הציבור הנאמן ללאומיות יהודית מתוך אמונה בתורת ישראל, להפנות לה גם אנו את עורפינו. טבעה של הכפירה נגועת המורכך הוא לכולות את עצמה. השקועים בה, "אכולי ספק ונגועי שעמום אינם מוצאים דרך אחרת אלא איבוד עצמם לדעת"¹³. עלינו להכין יסודות רעיוניים למדינה היהודית שיוכלו להתקבל גם על ידי החוגים האינטלקטואליים שעסקו עד עתה בעבודת הניצח, יסודות שלא ייראו להם כאלילות חדשה שחובה לנתץ גם אותה.

זאת ועוד: מכיוון שהאידיאל של המדינה היהודית מתבטא מתוך כל פרצופיו של העם ודעותיו, ראוי לנו להחיש את הדמוקרטיזציה של מוסדות המדינה - כנסת שחבריה נבחרים בשיטה היוצרת מחויבות לאזרחים ולא למרכזי המפלגות, בית משפט המשקף את מגוון הדעות בעם ולא אליטה אירופאית חילונית מצומצמת ויהירה, תקשורת אלקטרונית פתוחה לכל דעה שתורשה לשדר בחופשיות מבלי לרכוש ביוקר את הזכות לכך מהשלטון. כמו בדמוקרטיה מתוקנת¹⁴, ראוי שגם בארץ החלטות גורליות הנוגעות לאופי המדינה או ליחסים עם גורמים בינלאומיים תתקבלנה רק בהשגת קונסנזוס רחב בעם. עלינו לעודד את הרוח הדמוקרטית הנרדמת בעם, להתעורר מהיאוש ולתבוע בתוקף שירות נאמן, הוגן ומהיר מעובדי הציבור - הנבחרים והממונים - שתפקידם הוא לשרת אותו. כשיושמעו כל הקולות של עם קדוש, יתנשא עליהם הקול האחד של המדינה היהודית, מדינת ישראל, החפצה - בהגדרה - ש"יהיה ה' אחד ושמו אחד".

13. שם עמ' 235.

14. החוקה האמריקנית קובעת שהסכם עם מדינה זרה תקף רק אם הוא זוכה באישור שני שליש מהסנטורים המצביעים עליו.